

USNESENÍ

(anonymizovaný opis)

Vrchní soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Michala Výtiska a soudců JUDr. Romana Horáčka, Ph.D., a JUDr. Radky Zahradníkové, Ph.D., a ve věci

žalobce: Diplomatický servis
sídlem Václavské náměstí 816/49, 111 21 Praha 1
zastoupený JUDr. [jméno] [příjmení], LL.M., Ph.D., advokátem
sídlem [adresa]

proti

žalované: Ruská federace – Velvyslanectví Ruské federace v České republice sídlem
Ukrajinských hrdinů 19/6, 160 00 Praha 6
zastoupená JUDr. [jméno] [příjmení], advokátem
sídlem [adresa]

o 57 346 417 Kč s příslušenstvím, k odvolání žalované proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2024, č. j. 92 C 884/2023-162,

takto:

Usnesení soudu prvního stupně se potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Usnesením ze dne 25. 4. 2024, č. j. 92 C 884/2023-162, Městský soud v Praze zamítl námitku nedostatku pravomoci soudů České republiky k projednání věci vznesenou žalovanou podáním ze dne 29. 12. 2023.

2. K věci samé soud prvního stupně uvedl, že žalobou ze dne 26. 7. 2023, změněnou s jeho souhlasem, se žalobce domáhá na žalované zaplacení částky 57 346 417 Kč s příslušenstvím jako peněžité náhrady odpovídající obvyklému nájemnému za bezdůvodné užívání v žalobě specifikovaných pozemků, které se nacházejí v katastrálním území Bubeneč, obec Praha, v katastrálním území Vlkančice, obec Vlkančice, v katastrálním území Karlovy Vary, obec Karlovy Vary a v katastrálním území Pisárky, obec Brno, a to v prvních dvou případech za období od 28. 7. 2020 do 31. 5. 2023 a v ostatních za období od 1. 5. 2022 do 31. 5. 2023.

3. Žalobce je příspěvkovou organizací zřízenou Ministerstvem zahraničních věcí České republiky (dále též jen, „MZV“), jež jedná vlastním jménem v právních vztazích a účastní se řízení před soudy při správě (též nemovitého) majetku státu, se kterým hospodáří s odkazem na ustanovení § 54 odstavce 1, § 55 odstavce 1 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen, „zákon o majetku státu“).

4. Žalovaná je cizím státem, jenž má na území České republiky svůj zastupitelský úřad vykonávající činnost diplomatické mise. Prostřednictvím žalobce (přesněji jeho právní předchůdkyně s názvem Správa služeb diplomatického sboru, dále jen, „Správa služeb“) jí byly označené pozemky poskytnuty k užívání za účelem řádného zajištění činnosti její diplomatické mise. Na pozemcích se nacházejí stavby ve vlastnictví žalované. Předmětné pozemky byly žalované v minulosti poskytnuty k užívání na základě různých právních titulů, které v mezidobí zanikly, novými nahrazeny nebyly a žalovaná je tak užívá bez právního důvodu, aniž by sloužily pro účely

diplomatické mise ve smyslu článku 1 písmena i) Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích, vyhlášené ve Sbírce zákonů pod č. 157/1964 (dále jen, „Vídeňská úmluva“).

5. Žalobce v žalobě dále uvádí, že žalovaná by se nemohla dovolávat nároku na bezplatné užívání sporných pozemků, i kdyby byly nadále pro účely diplomatické mise užívány, neboť nárok na úplatu za užívání představuje přípustný nárok soukromoprávní povahy. Případná dobrá víra žalované v bezplatné užívání pozemků zanikla nejpozději k okamžiku, kdy jí Česká republika sdělila ve verbální nótě ze dne 27. července 2020, jaké nemovitosti považuje za užívané pro účely diplomatické mise.

6. Soud prvního stupně, posuzuje svou pravomoc k projednání a rozhodnutí věci jako jednu z podmínek řízení ve smyslu § 103 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen, „o. s. ř.“), uvedl, že k povaze nároku na zaplacení bezdůvodného obohacení za užívání nemovitosti cizím státem se již v minulosti vyjádřil Nejvyšší soud, který v usnesení ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 3095/2017, uvedl, že, „bezdůvodné obohacení, které vzniklo užíváním pozemku bez právního důvodu (bez uzavření nájemní smlouvy) je vztahem soukromoprávním, který

se vyznačuje rovností účastníků, a samo o sobě tedy – s ohledem na výše uvedené – není výsledkem jednání nebo úkonu učiněného při výkonu státních, vládních nebo jiných veřejných pravomocí a funkcí a zároveň se jedná o případ, kdy lze i v rámci mezinárodního práva proti cizímu státu uplatňovat práva u soudů jiného státu (řízení týkající se práv a povinností vznikajících při užívání nemovitého majetku na území státu soudu)“. Proto soud prvního stupně přdestírá, nemá-li důvod se od tohoto rozhodnutí odchýlovat, že spor o zaplacení bezdůvodného obohacení za užívání nemovitostí žalovanou bez právního důvodu je vzájemným vztahem občanskoprávním, vyplývajícím z mimosmluvní závazkové povinnosti, nikoli z uzavřených mezinárodních smluv a bilaterálních dohod uzavřených mezi dvěma suverénními státy.

7. Přitom za nepřiléhavou označil argumentaci žalované o nutnosti existence tzv., „převodníku“ pro transformaci státu na subjekt soukromého práva a vyloučení projednávaného sporu z jurisdikce českých soudů s odkazem na Vídeňskou úmluvu. Naopak v tomto směru přisvědčil žalobci v tom, že existence, „převodníku“ je nezbytná pouze v případech dovozování soukromoprávní odpovědnosti státu za (ne) majetkovou újmu vzniklou osobě práva civilního, jejíž příčina spočívá ve způsobu výkonu moci veřejné. Není nutná v případech, kdy jinak osoby práva veřejného a nositelé mocenské pravomoci (státy, obce, územní samosprávné celky atp.) vstupují do občanskoprávních vztahů. V nich vystupují jako subjekty nadané rovným, nikoliv nadřízeným postavením, ať již ony civilněprávní poměry vznikají mezi nimi na straně jedné a fyzickými či právnickými osobami čistě soukromého práva, jež nejsou nadány žádnou veřejnou pravomocí, na straně druhé, či mezi dvěma či více veřejnoprávními subjekty navzájem. Dle soudu prvního stupně tedy neexistuje rozumný důvod, proč spory ze smluv, v nichž jejich účastníci, byť jinak osoby práva veřejného, vstupují jako nositelé majetkových práv, měly být vyňaty z pravomoci civilního soudu.

8. Názor žalované tenduje, k již překonané koncepci absolutní imunity státu pro soudní řízení na území státu jiného. I v tomto směru soud prvního stupně odkázal na výše citované rozhodnutí Nejvyššího soudu, v němž bylo s poukazem na § 7 odst. 1 a 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů (dále jen, „zákon o mezinárodním právu soukromém“), rovněž vyloženo, že, „Obsah imunity státu dříve vnímaný jako absolutní, kdy jakákoliv souvislost státu s předmětem sporu vedla ke konstatování imunity a tím k nemožnosti vést s ním řízení před cizím soudem, se s dynamickým rozvojem mezinárodních vztahů v průběhu doby vyvíjel směrem k funkčnímu pojetí tohoto právního poměru, z něhož vychází i současná právní úprava vynětí cizích států z pravomoci českých soudů v zákoně o mezinárodním právu soukromém (srov. též důvodovou zprávu k § 7 tohoto zákona, která se k uvedenému pojetí výslovně hlásí). Je mimo pochybnost, že stát požívá pro sebe a svůj majetek

jurisdikční imunity před soudy jiného státu (*par in parem non habet jurisdictionem*). Převládající vývojové tendence však vykrystalizovaly v závěr, že stát se nemůže dovolávat své jurisdikční imunity - vedle případů, kdy se jí výslovně zřekl - ani tehdy, kdy jde o řízení týkající se jeho obchodních transakcí, pracovních smluv, vlastnictví, držby, nebo užívání majetku, v případě náhrady škody způsobené na majetku či osobám, ve věcech průmyslového či duševního vlastnictví, ohledně účasti v obchodních společnostech; tedy v podstatě v případech, kdy stát nejedná jako vykonavatel veřejné moci (*acta iure imperii*). Vystupuje-li tedy cizí stát nikoli jako suverénní nositel veřejné moci, nýbrž jako právnická osoba ve věcech vyplývajících ze soukromoprávních vztahů charakterizovaných právní rovností účastníků, odůvodňují pravidla mezinárodního práva závěr, že tato právnická osoba - cizí stát - nepožívá funkční imunity a že je v těchto věcech dána pravomoc českých soudů (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2008 sp. zn. 21 Cdo 2215/2007, uveřejněné pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2009).“.

9. V tomto ohledu soud prvního stupně připomněl, že při uzavírání smluv, právních titulů pro předávání sporných nemovitostí žalované, nevystupovala na straně předávající přímo tehdejší ČSSR či nějaký její orgán, ale pouze servisní Správa služeb jako „organizace“ (dnes právnická osoba) od státu odlišná a zejména nenadaná jakoukoliv veřejnou pravomocí dle zákona. Rozhodně se nejednalo o osobu s postavením subjektu mezinárodního práva veřejného. Šlo pouze o servisní korporaci zajišťující fungování zastupitelských úřadů cizích států na úrovni materiální a technické podpory, s nimiž běžně uzavírala smlouvy nacházející se čistě v režimu tehdejšího občanského či hospodářského práva. Žalované lze ve zmínce o veřejné „mezistátní“ povaze vztahu přisvědčit jen potud, že jako vlastník dotčených nemovitostí dosud v katastru figuruje Česká republika. I v případě přijetí závěru, že stranami sporu jsou či mají být dva státy, jinak plnoprávné subjekty veřejného práva, pak ve vztahu k náhradě za užívání nemovitostí mají postavení účastníků občanskoprávních vztahů ve smyslu ustanovení § 1 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“). Při zřizování užívacího práva k nemovitostem nacházejícím se na území přijímajícího státu nevystupuje ani zastupitelský úřad vysílajícího státu z pozice svrchovaného nositele veřejné moci, ale účastníka soukromoprávního vztahu. Spory ze smluv zakládajících užívací právo jako smlouvy občanskoprávní nespadají pod režim Vídeňské úmluvy a povinnost jejich řešení arbitráží, jak namítá žalovaná, i kdyby tato úmluva svou časovou působností na sporné smlouvy dopadala, zde neplatí.

10. Soud prvního stupně přitom neakceptoval ani námitku žalované, že soud není povolán řešit, zda jsou určité nemovitosti užívány pro účely diplomatické mise či nikoliv, neboť se má jednat o otázku svrchovaně spadající pod režim mezinárodního práva veřejného. Z funkčního pojetí imunity státu pro soudní řízení před civilním soudem jiného státu nutně plyne, že soud musí jako předběžnou otázku vyřešit, zda předmět řízení spadá pod nedotknutelnost mise ve smyslu ustanovení článku 3 odstavce 1 Vídeňské úmluvy a zda samotným faktem vedení řízení a vydaným rozhodnutím nemůže dojít k porušení imunity cizího státu. I v tomto směru odkázal na opakovaně citované rozhodnutí Nejvyššího soudu, ve kterém je také vyloženo, že „Místnosti mise ve smyslu Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích budovy nebo části budov a pozemky k nim přilehlé, bez ohledu na vlastnictví, podléhají zvláštní ochraně, a to zejména před vniknutím, exekucí či uplatněním jiných donucovacích prostředků. Imunita cizího státu vůči rozhodovací pravomoci přijímajícího státu ve vztahu k místnostem mise však výslovně upravena není. Je proto odůvodněné – s ohledem na vývoj mezinárodního práva – umožnit vést vůči cizím státům ve vztahu k nemovitostem používaným pro účely diplomatických misí těchto států veškeré druhy soudních řízení, které nebudou v rozporu se závazky podle Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích zaručujícími zejména nedotknutelnost místností mise a které nebudou zasahovat do výkonu funkcí

mise. Ochrana místností mise přitom nebude narušena ani v případě rozhodnutí nepříznivého pro cizí stát, neboť bude nadále zakázáno vstupovat do místností mise bez svolení šéfa mise, či podrobit místnosti mise exekuci.“.

11. Dále soud prvního stupně s odkazem na § 1 písm. a) a c) a § 2 zákona o mezinárodním právu soukromém dovodil, že s ohledem na absenci dvoustranné či vícestranné mezinárodní smlouvy, která by upravovala otázku imunit mezi Českou republikou a Ruskou federací, a skutečnost, že žalovaná není členským státem Evropské unie, se na projednávanou věc použije zákon o mezinárodním právu soukromém.

12. Je-li proto podle § 6 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém dána pravomoc českých soudů tehdy, jestliže je podle procesních předpisů pro řízení místně příslušný soud na území České republiky, mají české soudy mezinárodní soudní pravomoc k projednání a rozhodnutí této věci.

13. K tomuto závěru dospěl soud prvního stupně i proto, že neshledal naplněnu výjimku z pravomoci nad cizím státem podle § 7 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém spočívající v tom, že by se jednalo o řízení vyplývající z jeho jednání a úkonů učiněných při výkonu státních, vládních a jiných veřejných pravomocí a funkcí, včetně jejich majetku, který je k takovému výkonu používán nebo určen. Naopak v projednávané věci odkázal na § 7 odst. 2 zákona o mezinárodním právu soukromém stanovící případ, kdy se tato výjimka nenaplní a který spočívá v tom, že se nevztahuje na jiná jednání, úkony nebo případy v rozsahu, v němž podle obecného mezinárodního práva nebo mezinárodní smlouvy lze proti cizímu státu uplatňovat práva u soudů státu jiného.

14. Přes již zmíněnou neexistenci závazné mezinárodní smlouvy se tedy soud prvního stupně zaměřil na obecné mezinárodní právo, konkrétně na dosud závazně nekodifikovaná pravidla mezinárodního práva. I v této otázce odkázal na již opakovaně citované rozhodnutí Nejvyššího soudu a zdůraznil, že současný stav obyčejového mezinárodního práva vyjadřuje Úmluva Organizace spojených národů o jurisdikčních imunitách států a jejich majetku přijatá Valným shromážděním OSN dne 2. 12. 2004 v New Yorku (dále jen, Newyorská úmluva), kterou sice Česká republika ratifikovala ke dni 12. března 2015, ale Ruská federace tak dosud neučinila. V platnost navíc dosud nevstoupila, neboť ji neratifikoval dostatečný počet ze stanoveného potřebného minima 30 států. Dosavadní nezávaznost Newyorské úmluvy nic nemění na její povaze alespoň východiska obecně přijímaného režimu státních imunit, kodifikace již existujících, „obyčejových“ pravidel mezinárodního práva. Ve svém článku 5 zachycuje obecné pravidlo, podle kterého státy požívají imunitu vůči jurisdikci soudů jiného státu. V čl. 7 až 17 pak obsahuje taxativní výčet případů, na které funkční imunita nedopadá a kdy je možno vést civilní soudní řízení vůči cizímu státu na území státu jiného. Potud tedy soud prvního stupně nepřijal námitku žalované, že úmluvu použít nelze, nevstoupila-li dosud v platnost. Úmluvu použít sice nelze, avšak v ní zachycené a již respektované zvyklosti mezinárodního práva aplikovatelné jsou.

15. Na projednávanou věc tak dopadá ustanovení čl. 13 písm. a) Newyorské úmluvy, podle něhož: „Nedohodnou-li se dotčené státy jinak, stát se nemůže dovolávat imunity vůči jurisdikci před soudem jiného státu, který je jinak k věci příslušný, v řízení týkajícím se určení...jakéhokoliv práva či majetkového zájmu státu ohledně nemovitého majetku nacházejícího se ve státu soudu, nebo jeho držby či užívání takového majetku, nebo jakéhokoli závazku státu vyplývajících z jeho majetkového zájmu na takovém majetku nebo z jeho držby či užívání takového majetku...“. Přestože se jedná v předmětném sporu o závazek z tzv. kvazideliktu, s ohledem na dikci citovaného článku vztahujícímu se k jakémukoli závazku státu vyplývajících z užívání majetku nacházejícího se ve státu soudu, vztahuje se podle názoru soudu prvního stupně tento článek i na závazek státu na úhradu bezdůvodného obohacení v důsledku užívání nemovitosti nacházející se ve státě soudu bez právního důvodu.

16. Pouze na okraj soud prvního stupně doplnil, že shledal nesprávnou též zmínku žalované odkazující na § 2 zákon o mezinárodním právu soukromém a navazující Konzulární úmluvu mezi

ČSSR a SSSR ze dne 27. dubna 1972, uveřejněnou pod č. 143/1973 Sb., z níž žalovaná dovozovala nesprávnost doručování prostřednictvím MZV. Žalovanou citovaný čl. 3 se týká styků soudů smluvních stran úmluvy navzájem, tedy doručování soudem jednoho členského státu smlouvy na území druhého smluvního státu. Na hodnocenou věc však čl. 8 (dožádání o doručení písemností) nedopadá, neboť soud prvního stupně nedoručoval na území Ruské federace, ale žalované sídlící na území ČR s plným respektováním principu exteritoriality chránící objekt ambasády. Soud postupoval v souladu s § 7 odst. 5 věty první zákona o mezinárodním právu soukromém. Udělení plné moci zástupci žalované a zaslání písemné reakce na jeho výzvu následně procesní soud považoval za souhlas s popsáním způsobem doručení ve smyslu ustanovení článku 22 odst. 1 písm. c) bodu (ii) Newyorské úmluvy.

17. Ze všech těchto důvodů soud prvního stupně shledal svou mezinárodní soudní pravomoc za založenou a námitku jejího nedostatku vznesenou žalovanou s odkazem na ustanovení § 103 a § 104 odst. 1 věty první o. s. ř. v návaznosti na ustanovení § 7 odst. 2 zákona o mezinárodním právu soukromém zamítl.

18. Proti usnesení soudu prvního stupně podala žalovaná přípustné a včasné odvolání, ve kterém navrhla napadené usnesení zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

19. Předně soudu prvního stupně vytýká procesní pochybení spočívající v tom, že si, ač dovedl použití zákona o mezinárodním právu soukromém na projednávanou věc, nevyžádal podle jeho ustanovení § 110 stanovisko Ministerstva spravedlnosti k otázce, „pravomoci českých soudů věc projednat a rozhodnout“. Podle názoru žalované měl soud prvního stupně dále nařídit jednání a provést dokazování k „předběžné otázce pravomoci soudu k projednání a rozhodnutí“ věci dle § 7 o. s. ř. a za spolupráce s účastníky vyřešit, zda jde o spor vyplývající z poměrů soukromého práva, nebo práva veřejného. Pokud tedy soud prvního stupně, nepřistoupil k posouzení povahy předmětu sporu jako předběžné otázky, zatížil řízení další procesní vadou, neboť neumožnil účastníkům řízení dostatečně hájit a uplatňovat svá práva v rámci soudního řízení.

20. Žalovaná dále namítá nesprávně zjištěný skutkový stav věci, neboť soud prvního stupně, ve svých závěrech vyšel pouze z tvrzení, která nebyla předmětem dokazování. Jeho závěr o tom, že titulem užívání nemovitostí ve vlastnictví žalobkyně byla (pouze) soukromoprávní smlouva, opomíjí,

že některé pozemky byly svěřeny žalované opatřením o odevzdání národního majetku do trvalého užívání vydaným Správou služeb a některé usnesením předsednictva Vlády ČSSR č. 154/82 ze dne 6. 5. 1982. Soud prvního stupně přitom, neprovedl jediný důkaz, který by byl podkladem vydání napadeného usnesení. Tím, že opřel své rozhodnutí o důkazy v řízení neprovedené, zatížil usnesení vadami, které mají za následek jeho nepřezkoumatelnost.

21. Žalovaná rovněž soudu prvního stupně vytýká, že své rozhodnutí opřel o nepřiléhavou judikaturu, konkrétně usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3095/2017, které se týkalo skutkově odlišné situace, neboť Nejvyšší soud dovedl, že uzavřená nájemní smlouva k části pozemkům vypovídá o povaze právního vztahu i k souvisejícím pozemkům užívaným bez právního titulu. Přitom vztah mezi žalovanou a žalobkyní byl vždy založen na základě jednání a úkonů při výkonu státních pravomocí a funkcí. Platným pak není ani závěr soudu prvního stupně o tom, že jde o spor z bezdůvodného obohacení, který má mimosmluvní, tedy soukromoprávní, povahu, neboť dle judikatury vyšších soudů u mimoslovního nároku rozhoduje to, zda plyne z veřejnoprávního nebo soukromoprávního závazku.

22. Žalovaná rovněž upozorňuje na to, že soud prvního stupně nesprávně aplikoval čl. 13 Newyorské úmluvy jako obvyčejové pravidlo, ačkoliv tento názor ničím nepodložil, a ačkoliv obvyčej není

v českém právním systému uznáván jako pramen práva (viz čl. 95 Ústavy ČR). Relativně nízký počet smluvních stran popírá vliv této úmluvy jako důkaz praxe států v oblasti práva státní imunity.

Vnitřně rozporným je pak i vlastní užití mezinárodního obyčejového práva ve vztahu, který soud prvního stupně označil za soukromoprávní. Soud prvního stupně se nevypořádal s otázkou, zda mezi stranami existuje dohoda, která by aplikaci čl. 13 vylučovala. Podle žalované taková dohoda existuje, a to na základě dlouhodobé diplomatické praxe a jednání expertních komisí obou států.

23. Konečně soud prvního stupně podle žalované pochybil i v tom, že se nevypořádal s otázkou své věcné, místní a funkční příslušnosti, jak vyžaduje čl. 13 Newyorské úmluvy.

24. Žalobce předně považuje odvolání s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 3853/2017, za nepřipustné a navrhuje ho odmítnout.

25. Pro případ neztotožnění se s tímto názorem žalobce navrhuje napadené usnesení jako věcně správné potvrdit, neboť odvolání není důvodné.

26. Postup dle § 110 zákona o mezinárodním právu soukromém zakládá možnost, nikoliv povinnost soudu učinit dotaz na Ministerstvo spravedlnosti, a to ještě pouze v případě pochybností vzniklých při projednávání věci s mezinárodním prvkem. Nakonec takové stanovisko není ani pro soud závazné.

27. Námitka neprovedení dokazování k otázce pravomoci soudu je absurdní již jen proto, že žádný z účastníků ani důkazy tímto směrem neoznačoval. S odkazem usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2017, sp. zn. 32 Cdo 4053/2015, pak žalobce připomíná, že protože při zkoumání podmínek řízení jde o postup soudu v řízení, a nikoliv o zjišťování skutkového stavu věci, dokazování se neprovádí. Pakliže žalovaná namítá nemožnost vyjádřit se k otázce právního charakteru sporu, odkazuje žalobce na rozsáhlou argumentaci ve vyjádření žalované ze dne 29. 12. 2023.

28. Dle žalobce neobstojí ani námitky stran nesprávných skutkových zjištění a užití nepřiléhavých judikatorních závěrů. Nárok projednáváný v tomto řízení je nárokem z bezdůvodného obohacení vzniklý užíváním pozemků žalovanou bez právního titulu. Jak již uvedl v žalobě, v případě smlouvy a opatření Správy služeb užívací práva zanikla v roce 2002, resp. 2007. V případě zmíněného usnesení předsednictva vlády ČSSR pak užívací právo pro neuzavření předvídané dohody ani nikdy nevzniklo. Stejně jako soud prvního stupně žalobce odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 3095/2017, sdílí názor, že jde z povahy věci o nárok soukromoprávní. I případě užívacího práva vzniklého na základě opatření Správy služeb šlo o trvalé bezplatné užívání pozemků v režimu tehdejšího Hospodářského zákoníku.

29. Ve vztahu ke zbývajícím výtkám žalobce poukazuje na judikaturu Nejvyššího soudu přijímající závěr, že Newyorská úmluva vyjadřuje současný stav mezinárodního obyčejového práva ohledně režimu státních imunit, a na to, že výslovně dle § 7 zákona o mezinárodním právu soukromém soud musí při posouzení otázky jurisdikční imunity cizího státu vzít v potaz obyčejová pravidla mezinárodního práva veřejného.

30. Za účelem doplnění právního stanoviska k posouzení postavení států jako účastníků soudního řízení před soud České republiky žalovaná doplnila písemné stanovisko prof. JUDr. [jméno] [příjmení], CSc., ze dne 5. 9. 2024. Stejně tak učinil i žalobce a založil do spisu písemné stanovisko prof. JUDr. [jméno] [příjmení], DrSc., ze dne 10. 10. 2024.

31. Odvolací soud přezkoumal z podnětu podaného odvolání a v mezích jím vytýčených napadené usnesení včetně řízení, které jeho vydání předcházelo (§ 212, § 212a odst. 5 o. s. ř.), a aniž nařídil jednání (§ 214 odst. 2 písm. c) o. s. ř.), dospěl k závěru, že odvolání opodstatněné není.

32. Předně však odvolací soud považuje za vhodné s ohledem na vyjádření žalobce uvodit, že odvolání žalované přípustné je. Ustanovení § 201 o. s. ř. totiž zakládá universální přípustnost odvolání proti každému rozhodnutí krajského soudu vydanému v prvním stupni. Přitom žádá ze zákonných výjimek přípustnosti odvolání podle § 202 o. s. ř., a to ani podle odstavce 1 písmene a), naplněna není. Závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 3853/2017, v projednávané věci použitelné nejsou již jen proto, že nejde o, zkoumání pravomoci tuzemských

soudů (v relaci k pravomoci správních orgánů)“, ale o mezinárodní pravomoc českých soudů s ohledem na existenci přeshraničního prvku. Nadto v něm uvedené úvahy Nejvyššího soudu o tom, že, neshledává důvod klást soudům překážku v tom, aby v případě, že je vznesena námitka nedostatku pravomoci soudu, o námitce rozhodovaly již v průběhu zahájeného řízení usnesením“, byly, přijaty coby tzv. obiter dictum, a proto již s ohledem na své označení nemají precedenční závaznost“ (k tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2021, sp. zn. 30 Cdo 1926/2020).

33. Jde-li pak o věcnou správnost napadeného rozhodnutí, odkazuje odvolací soud na jeho odůvodnění, s nímž se zcela ztotožňuje. Odvolací námitky žalované pak nejsou způsobilé na tomto závěru v zásadě nic změnit, a i zcela přiléhavě v tomto směru argumentuje žalobce v rámci svého vyjádření k odvolání, a proto odvolací soud i něj plně odkazuje, a to zejména v otázce namítaných vad řízení, pokud jde o nevyžádání stanoviska Ministerstva spravedlnosti, neprovedení dokazování a nenařízení jednání za účelem zkoumání podmínek řízení. Jediné, čemu lze z argumentace žalované přisvědčit, je skutečnost, že se soud prvního stupně nikoliv zcela výslovně vypořádal s otázkou naplnění všech předpokladů pro závěr o pravomoci českých soudů v projednávané věci, jde-li o dovození jejich místní příslušnosti v souladu s § 7 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém.

34. Podle § 6 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém platí, že, (P) pravomoc českých soudů je dána, jestliže je podle procesních předpisů pro řízení místně příslušný soud na území České republiky, pokud z ustanovení tohoto zákona nebo jiného právního předpisu nevyplývá něco jiného.“

35. Podle § 7 odst. 1 o. s. ř. platí, že, (V) občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.“

36. V občanském soudním řízení ovládaném dispoziční zásadou je to pouze žalobce, kdo určuje, o jakou věc půjde, tedy kdo bude stát na straně žalované a jaký nárok, vycházející z konkrétních skutkových okolností, po něm bude požadován (srov. § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 o. s. ř.). Z pohledu pravomoci (civilních) soudů věc projednat a rozhodnout pak není podstatné, jakou povahu mají účastníci řízení, zda jde o subjekty veřejného, či soukromého práva. Rozhodující je pouze povaha nároku, tedy zda bude posuzován podle předpisů soukromého nebo veřejného práva. I když soud není vázán právním hodnocením nároku učiněným žalobcem, neznamená to, že tím může určovat jeho povahu, resp. říkat žalobci, co má žalovat. Je to tedy pouze vylíčení rozhodných skutečností v žalobě, co zakládá povahu nároku.

37. Promítnuto do projednávané věci to znamená, že je to žalobce, kdo určil nárok svou povahou jako soukromoprávní tím, že ho skutkově vymezil jako, bezdůvodné obohacení, které vzniklo užíváním cizího pozemku bez právního důvodu“ (viz § 2991 a násl. o. z.). Případná opodstatněnost námitek žalované by tak mohla vést pouze k zamítnutí žaloby z důvodu, že žalobce (soukromoprávní) nárok na, vydání bezdůvodného obohacení“ nemá; to by zároveň nevyklučovalo existenci, jiného nároku“ souvisejícího s užíváním předmětných pozemků, který by plynul z veřejnoprávních předpisů. Soudy v České republice tak v zásadě mají pravomoc projednat u nich podanou žalobu o vydání bezdůvodné obohacení, které vzniklo užíváním cizího pozemku bez právního důvodu.

38. Je-li však žalovaná zahraniční osobou, je podle § 1 písm. c) zákona o mezinárodním právu soukromém nezbytné pro existenci (tohoto) mezinárodního prvku posoudit jejich mezinárodní pravomoc k projednání věci v souladu s tímto zákonem. Ta je pak podle § 6 odst. 1 za použití § 8 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém dána tehdy, jestliže je pro řízení podle občanského soudního řádu místně příslušný (některý) soud na území České republiky. I když zahraniční osoby nemají z povahy věci obecný soud na území České republiky (viz § 85 o. s. ř.),

lze proti nim podat žalobu u soudu, v jehož obvodu je v České republice umístěn její závod nebo organizační složka jejího závodu (§ 86 odst. 3 o. s. ř.), nebo v jehož obvodu má majetek, jde-li o uplatnění majetkového práva. Místní příslušnosti jednoho soudu pak nebrání, pokud by pro některou ze spojených věcí byl místně příslušný jiný soud (§ 89 o. s. ř.). Není-li mezi účastníky sporu, že žalovaná má na některých pozemcích na území hlavního města Prahy majetek (stavby), a jde-li o uplatnění peněžitého nároku, o místní příslušnosti pražských obvodních soudů, resp. o pravomoci českých soudů by zásadně pochybnosti být neměly.

39. Podle § 7 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém platí, že, (Z) pravomoci českých soudů jsou vyňaty cizí státy, pokud jde o řízení vyplývající z jejich jednání a úkonů učiněných při výkonu jejich státních, vládních a jiných veřejných pravomocí a funkcí, včetně jejich majetku, který je k takovému výkonu používán nebo určen.“.

40. Podle § 7 odst. 2 zákona o mezinárodním právu soukromém platí, že, (V) ynětí z pravomoci českých soudů se nevztahuje na jiná jednání, úkony nebo případy, a to v rozsahu, v němž podle obecného mezinárodního práva nebo mezinárodní smlouvy lze proti cizímu státu uplatňovat práva u soudů jiného státu.“.

41. Nelze však odhlédnout od toho, že žalovaná je nejen zahraniční osobou, ale konkrétně cizím státem, který je podle § 7 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém obecně vyňat z pravomoci českých soudů a je mu přiznána jurisdikční imunita. Pouze však pro řízení v něm uvedená s výslovnou výjimkou podle jeho odstavce 2. Pro bližší rozvedení důvodů, pro které v projednávané věci důvod osobní imunity žalované dán není, lze plně odkázat na odůvodnění napadeného rozhodnutí soudu prvního stupně.

42. V jeho světle neobstojí ani námitka žalované o nepoužitelnosti závěrů usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 3095/2017, na projednávanou věc, neboť jak správně argumentuje i žalobce, závěry tohoto rozhodnutí nejsou založeny na předpokladu, že soukromoprávní charakter nároku na vydání bezdůvodného obohacení, které vzniklo užíváním pozemku bez právního důvodu (bez uzavřené nájemní smlouvy), je dán tím, že ostatní části pozemků na podkladě nájemní smlouvy užívány byly. Nepříléhavé jsou i obšírné úvahy žalované o nezávaznosti právních obvyčejů v českém právním řádu v situaci, kdy právní předpis jejich použití výslovně přikazuje (srov. § 7 odst. 2 zákona o mezinárodním právu soukromém). Ani odvolací soud pak nemá důvod, nakonec ani žalovaná v tomto směru krom prostého popírání nic konkrétního nenabízí, proč se odchýlovat od závěrů citovaného usnesení Nejvyššího soudu o tom, že, (S) oučasný stav obvyčejového mezinárodního práva (myšleno v oblasti imunit států) vyjadřuje Úmluva Organizace spojených národů (OSN) o jurisdikčních imunitách států a jejich majetku přijatá Valným shromážděním OSN dne 2. 12. 2004 v New Yorku ...“. Konečně přisvědčit nelze ani námitce žalované vytýkající soudu prvního stupně to, že se nevypořádal s otázkou, zda mezi stranami existuje dohoda, která by aplikaci čl. 13 Newyorské úmluvy, upravující výjimku z imunity státu pro řízení, která se týkají práv a povinností vznikajících při užívání nemovitého majetku na území státu soudu, vylučovala, neboť negativní skutečnost zjišťovat nelze a žalovaná žádnou konkrétní smlouvu sama ani neuvádí.

43. Protože tak v projednávané věci je věcně (§ 9 odst. 2 písm. c) o. s. ř.) a místně (§ 86 odst. 2 o. s. ř.) příslušným Městský soud v Praze, a protože žalovaná není pro toto řízení vyňata z pravomoci českých soudů, je závěr soudu prvního stupně o tom, že soudy na území České republiky mají mezinárodní pravomoci věc projednat a rozhodnout, správný. Proto odvolací soud napadené usnesení podle § 219 o. s. ř. jako ve výroku věcně správně potvrdil.

44. O náhradě nákladů odvolacího řízení bude rozhodnuto v rozhodnutí ve věci samé, nebo v jiném rozhodnutí, kterým řízení ve věci samé skončí (§ 151 odst. 1 o.s.ř.).

Poučení:

Proti tomuto usnesení lze za podmínek § 237 o. s. ř. podat dovolání, a to k Nejvyššímu soudu České republiky ve lhůtě dvou měsíců od jeho doručení prostřednictvím soudu prvního stupně. Přípustnost dovolání je oprávněn zkoumat jen dovolací soud (§ 239 o. s. ř.).

Praha 26. května 2025

Mgr. Michal Výtisk
předseda senátu